

NĂM MÃO NÓI CHUYỆN MÈO VÀ NHỮNG CÂU TỤC NGỮ CA DAO CÓ LIÊN QUAN

THẾ ANH
(Hà Nội)

Mèo là một vật nuôi trong nhà rất gần gũi và thân thiết với con người, nhờ có mèo mà chuột không dám hoành hoành. Mèo sống rất vệ sinh, thích âu yếm, chiều chuộng và được coi như một sinh vật cảnh đáng yêu, nhờ tính thông minh và nhanh nhẹn nên những tiết mục xiếc mèo được nhiều người ưa thích nhất là các trẻ nhỏ. Chuyện cổ tích về mèo trên thế giới rất phong phú và đa dạng. Các bạn nhỏ rất thích thú chuyện *Con mèo đi hia* trong truyện cổ Grim, truyện cổ nước Anh có *Vua mèo*, truyện cổ Iran có *Con mèo Ba Tư*, truyện cổ Lào có *Sự tích oán thù giữa mèo và chó*. Truyện cổ Việt Nam có sự tích *chuột và mèo* (thử thần và miêu thần), truyện cổ Cao Lan có Hồ và mèo. Trạng Quỳnh ăn trộm mèo là một câu chuyện dân gian đặc sắc, thông minh và dí dỏm của Việt Nam. Nhiều nhà văn cũng chú ý khai thác đề tài này, nhà văn Anh R.Kipling dựa vào chuyện cổ tích Chó, Ngựa và Bò để viết câu chuyện *con mèo*, nhà văn trào phúng Nguyễn Công Hoan cũng có một truyện ngắn đặc sắc mang tên *Quyền chủ* có liên quan đến con mèo tam thể và cô bé "oshin" trông trẻ. Mèo còn được tôn vinh như những "viên chức" mẫn cán của Nhà nước. Trong dinh thủ tướng Anh chú mèo Kem-Fri được mệnh danh là "người bảo vệ" đắc lực nhất trong kho lưu trữ hồ sơ quốc gia, chú được bà Thủ tướng Thatcher tin cậy và yêu quý. Sau khi mãn nhiệm, mèo cũng nhận được quyết định nghỉ hưu như một cán bộ. Trong biên chế ngành đường sắt Anh có

hàng trăm chú mèo làm nhiệm vụ giữ gìn trật tự, vệ sinh và bảo vệ các công trình công cộng. Mèo cũng được nhắc đến nhiều trong ca dao, tục ngữ, thành ngữ. Nhân dịp đón xuân Tân Mão, chúng tôi xin giới thiệu một số câu tiêu biểu có liên quan đến mèo.

Chó chê mèo lắm lông: Mình xấu lại chê bai người khác, không thấy lỗi của mình chỉ thấy khuyết điểm của người khác.

Chó tha đi, mèo tha lại (Chó tha ra, mèo cắp lấy): Chỉ những vật không có giá trị, bị đùn đẩy từ người này sang người khác không ai muốn nhận.

Chó treo, mèo đậy: Vật cần được bảo quản, phải có cách giữ gìn cẩn thận.

Chó nhảy bàn đọc, mèo ăn mâm ía bép: Chuyện ngược đời, chỉ kẻ kém cỏi gặp thời.

Chó sửa, mèo ngao: Chỉ tính tự nhiên của từng loài.

Chuột gặm chân mèo:

(*Chuột cắn dây buộc mèo*): Hành động đại dột, nguy hiểm, chọc tức kẻ thù.

Chuột đến miệng mèo:

(*Chuột sa cũi mèo*): Ở vào tình thế rất nguy hiểm.

Chuột khôn có mèo hay: Vô quyết dày có móng tay nhọn.

Mèo già khóc chuột: Chỉ kẻ đạo đức giả

Mèo già thua gan chuột nhất: Chỉ người có thể lực lại thua kẻ bình thường.

Mèo đến thì khó, chó đến thì giàu (theo mê tín): mèo hoang đến nhà thì nghèo, chó đến nhà thì giàu.

Mèo già hóa cáo

(*Mèo già hóa cáo, cáo già ra ma*): Chỉ những kẻ ranh ma, sống lâu càng lắm mưu mô xảo quyệt.

Mèo khen mèo dài đuôi: Hay khoe khoang, cái gì của mình cũng hay, cũng tốt, chủ quan, tự mãn, tự đề cao mình.

Mèo lành ai nỡ xách tai: Người lương thiện, thật thà không ai nỡ trách cứ, rầy la.

Mèo lành chẳng ở mả (thường chỉ phụ nữ): Nếu là người tốt chính chuyên thì không bao giờ quan hệ lăng nhăng, chung chạ.

Mèo mả gà đông: Chỉ hạng người lang chạ, quan hệ bất chính.

Mèo mù vớ cá rán: Chỉ kẻ không có tài cán nhưng lại gặp may.

Mèo nhỏ bắt chuột nhỏ: Nên lượng sức mình, không làm những việc quá sức, làm việc vừa sức hợp khả năng.

Mèo quào không xuể phen đất: Chỉ người tài hèn sức mọn không đảm đương được việc lớn.

Mỡ để miệng mèo: Để tài sản quý giá (kể cả con gái mới lớn...) không giữ gìn cẩn thận trước mắt những kẻ tham lam, thèm muốn, có khi mất cả của lẫn người.

Nam thực như hổ, nữ thực như mèo (thành ngữ gốc Hán): Nam ăn khỏe như hổ, nữ ăn nhỏ nhẹ (ít) như mèo.

Mèo nhỏ bắt chuột to: Làm việc vượt khả năng, quá sức mình khó thành công.

Mèo hoang lại gặp chó hoang: chỉ những kẻ vô lại thường gặp nhau với những ý đồ đen tối.

Mèo vật đồng rom: Sức hèn mà lại muốn làm việc lớn.

Mèo nằm xó bếp: Chỉ loại người vô tích sự

Mèo nào chẳng ăn vụng mỡ: Ở đời chẳng ai bỏ qua được lợi lộc.

Một số câu ca dao:

- Con mèo xán vỡ nồi rang

Con chó chạy lại nó mang lấy đòn

- Mèo tha miếng thịt xông xao

Kính tha con lợn thì nào thấy chi

- Con mèo, con mèo, con meo

Muốn ăn thịt chuột thì leo xà nhà

- Con mèo đánh giặc đông tây

Con voi nằm bẹp ỉa đầy nồi rang

- Mèo nằm bỏ lúa vênh râu

Thấy con chuột chạy ngóc đầu kêu ngao

- Con mèo mà trèo cây cau

Hỏi thăm chú chuột đi đâu vắng nhà

Chú chuột đi chợ đường xa

Mua mắm mua muối giỗ cha con mèo.

(Ban Biên tập nhận bài ngày 28-11-2010)

NHỮNG TẬP TỤC XÃ HỘI LIÊN QUAN ĐẾN MÈO

♦ Tại Ai Cập, mèo được xem là một con vật thiêng, không ai dám chọc ghẹo. Nếu có hỏa hoạn, người Ai Cập sẽ cứu mèo trước khi cứu tài sản. Khi mèo chết, xác mèo được xức nước thơm, được mai táng như người và cũng được người trong nhà để tang. Trong một số mộ cổ ở Ai Cập, có cả xác ướp của mèo, còn ở thành phố Bulastis (Ai Cập) có thờ một nữ thần đầu mèo tên là Bast.

♦ Các nước Hồi giáo xem mèo là một con vật quý. Người theo đạo Hồi tin rằng, mèo Tam thể sẽ che chở nhà họ khỏi bị cháy.

♦ Thời La Mã cổ đại, mèo là biểu tượng của tự do. Thần Tự Do theo quan niệm của người La Mã thời đó là một phụ nữ một tay cầm chiếc cốc, một tay cầm chiếc gậy, dưới chân là một con mèo.

♦ Trong danh sách nhân viên phục vụ tại các trạm bưu điện Luân Đôn có ghi cả mèo. Nhân viên bốn chân này chỉ làm mỗi một việc là bắt chuột. Năm 1953, vấn đề quỹ lương nuôi mèo đã được đưa ra thảo luận tại Quốc hội Anh và được các Nghị sĩ quyết định hằng tuần mỗi “nhân viên mèo” được trả 1 Sterling.

DƯƠNG ĐỨC TẤN

(Sưu tầm)